

Kansallinen vastuullisuuden auditointimanuaali hankintayksiköille

Ruotsin arviointimalli auditointeja ja tarkastuksia varten

Hankinta-Suomi-toimenpideohjelma

Määritelmät	4
Tuotantotiloihin pääsy	5
1. Vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksia koskeva sitoumus	7
2. Vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksista koskevasta sitoumuksesta tiedottaminen	11
3. Vastuun jakaminen	14
4. Riskianalyysi	16
5. Vaatimusten täyttämisen seuranta	26
6. Poikkeamien hallinta	31

Julkaistu 12/2023

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

KUNTA
LIITTO

Kommun-
förbundet

Tämä ruotsalainen arviointimalli on tarkastajille tarkoitettu tausta-asiakirja kestävien toimitusketjujen sopimusehtojen seurantaan varten. Tarkastaja tai tarkastuksen tekevä henkilö voi saada mallista neuvoja toimittajan järjestelmien ja menettelyjen arvioimiseen.

Määritelmät

Ehdot: Sopimusehdot (1 §), joissa kuvataan ihmisoikeuksien ja työelämäoikeuksien kunnioittamista, ympäristönsuojelua ja korruption torjuntaa koskevat vastuut:

- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus
- ILO:on kahdeksan yleissopimusta pakkotyöstä, lapsityövoimasta, syrjinnästä ja yhdistymisvapaudesta sekä järjestäytymisoikeudesta (nrot 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 ja 182)
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus, 32 artikla
- työsuojelu- ja työympäristölainsäädäntö, jota sovelletaan maassa, jossa koko [tuote/palvelu] tai sen osat tuotetaan
- työsopimuslainsäädäntö, muun muassa palkkaehtoja koskevat määräykset, ja sosiaaliturva, jota sovelletaan maassa, jossa koko [tuote/palvelu] tai sen osat tuotetaan
- ympäristönsuojelulainsäädäntö, jota sovelletaan maassa, jossa koko [tuote/palvelu] tai sen osat tuotetaan, ja
- korruption vastainen YK:n yleissopimus.

Tuotantotiloihin pääsy

Vaatus

Toimittajan on huolehdittava siitä, että hankintaviranomainen pystyy tekemään tarkastuksia toimittajien ja/tai alihankkijoiden tiloissa sen varmistamiseksi, että toimittaja täyttää 1 ja 2 kohtien mukaiset velvoitteensa ja että yleisiä ehtoja noudatetaan. Tarkastuksessa toimittajan on annettava tiedot ja asiakirjat, jotka tarvitaan perusehtojen noudattamisen todentamiseksi.

Yleiset ohjeet

Toimittajan on varmistettava, että hankkijan on mahdollista päästä tuotteen/palvelun (tuotteiden/palvelujen) toimitusketjuun kuuluviin tuotantotiloihin tarkastusten tekemistä varten. Jos tila on toimittajan tai alihankkijan hoitama, vaikutusvalta, suhteet, kilpailu ja muut vastaavat tekijät voivat haitata pääsyä. Se voidaan ottaa huomioon vaatimusten noudattamista arvioitaessa.

Pystyykö yritys varmistamaan pääsyn sen omiin tuotantotiloihin, jotka ovat merkityksellisiä seurantaan kuuluvien tuotteiden/palvelujen kannalta, jos hankintayksikkö päättää tehdä tarkastuksen paikan päällä?

Asiakirjat

-

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittaja vahvistaa, että yrityksen omiin tiloihin voidaan myöntää pääsy pyynnöstä.	Toimittaja esimerkiksi vahvistaa, että joihinkin tiloihin voidaan myöntää pääsy mutta ei kaikkiin.	Toimittaja ei pysty vahvistamaan, että yrityksen omiin tiloihin voidaan myöntää pääsy.

Pystyykö yritys huolehtimaan pääsystä toimittajien ja alihankkijoiden tuotantolaitoksiin, jotka liittyvät seurantaan kuuluviin tuotteisiin/palveluihin, jos hankintayksikköviranomaisen päättää tehdä tarkastuksen paikan päällä?

Asiakirjat

Toimittaja voi esittää joko sopimusehdot tai muita sopimuksia, joilla pääsy varmistetaan.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittaja vahvistaa, että toimittajien tai alihankkijoiden tiloihin voidaan myöntää pääsy. Toimittaja joko pystyy vahvistamaan tämän valitun tuotteen/palvelun (valittujen tuotteiden/palvelujen) osalta tai pystyy esittämään kirjallisen menettelyn, josta käy ilmi, että se sisällyttää tämän vaatimuksen jatkuvasti sopimuksiinsa. Vaikutusvalta ja sen tasot voidaan ottaa huomioon, kun arvioidaan toimittajan kykyä tämän kysymyksen kannalta.	Toimittaja voi esimerkiksi taata pääsyn ensimmäisellä tasolla mutta ei sitä pidemmälle toimitusketjun alkupäähän. Toimittaja voi myös pystyä varmistamaan pääsyn joidenkin tuotteiden mutta ei kaikkien osalta.	Toimittaja ei pysty vahvistamaan, että tiloihin myönnetään pääsy.

1. Vastuullisuuden vähimmäisvaati- muksia koskeva sitoumus

Vaatimus

Toimittajan on pitänyt vahvistaa toimintaperiaatetta koskeva sitoumus.

Vähimmäisehdot sisältävä sitoumus on toimivan johdon hyväksymä, mikä tarkoittaa sitoutumista ehtojen noudattamiseen. Sitoumus on julkisesti saatavilla esimerkiksi työpaikalla tai yrityksen verkkosivustolla.

Ensimmäisen järjestelmävaatimuksen (toimintaperiaatetta koskeva sitoumus) täyttämiseksi

- joka sisältää vähintään "ehdot"
- jonka toimiva johto on hyväksynyt
- joka on julkisesti saatavilla esimerkiksi työpaikalla tai yrityksen verkkosivustolla.

Yleiset ohjaavat kysymykset 1.1–1.3

Toimittajan on täytettävä kokonaisuudessaan kysymyksissä 1.1–1.3 esitetyt vaatimukset. Jos toimittajalla ei ole lainkaan toimintaperiaatetta koskevaa sitoumusta eikä se siten täytä kaikkia jäljempänä olevien kysymysten vaatimuksia, se katsotaan merkittäväksi vaatimustenvastaisuudeksi. Jos toimittaja täyttää kysymyksen 1.1 vaatimukset mutta ei kysymysten 1.2 ja 1.3 vaatimuksia, se voidaan katsoa vähäiseksi vaatimustenvastaisuudeksi. Jos toimittajalla esimerkiksi on toimintaperiaatetta koskeva sitoumus, jonka toimiva johto on hyväksynyt ja joka on julkisesti saatavilla mutta jossa ei käsitellä kaikkia vastuualueita, kyseessä voi olla joko merkittävä tai vähäinen vaatimustenvastaisuus. Tämä voi riippua esimerkiksi siitä, ovatko toimintaperiaatteesta/toimintaperiaatteista puuttuvat osa-alueet erityisen merkittäviä kyseessä olevan toimialan ja sille ominaisten riskien kannalta. Tässä tapauksessa kyseessä voisi olla merkittävä poikkeaminen vaatimuksista.

1.1 Onko yrityksellä kirjallinen toimintaperiaatetta koskeva sitoumus, jossa se sitoutuu noudattamaan ihmisoikeuksia, työelämäoikeuksia, ympäristömääräyksiä ja korruption torjuntaa?

Asiakirjat

Toimittajan täytyy esittää yksi tai useampi yrityksen toimintaperiaate.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittajalla on käytössä yksi tai useampi toimintaperiaate, joka koskee ihmisoikeuksia, työelämäoikeuksia, ympäristömääräyksiä ja korruption torjuntaa. Toimittajaa pyydetään tarvittaessa merkitsemään selkeästi eri alueet, koska niiden löytäminen voi toisinaan olla vaikeaa. On tärkeää varmistaa, että kaikki vastuualueet käsitellään.	Esimerkkejä: Toimittajalla on käytössä yksi tai useampi toimintaperiaate, mutta niissä ei käsitellä kaikkia vastuualueita Toimintaperiaatteet ovat puutteellisia (esim. ympäristöä koskevassa toimintaperiaatteessa käsitellään vain energiaa tai työelämäoikeuksissa vain työntekijöiden syrjintää) Käytännöt ovat olemassa, mutta niitä ei ole määritetty toimintaperiaateiksi – ne voivat esimerkiksi olla osa työntekijöiden käsikirjaa (esim. lahjojen antamisesta tai syrjinnästä), joka ei ole varsinainen toimintaperiaate vaan ohje.	Toimittajalla ei ole käytössä mitään toimintaperiaatteita tai toimintaperiaatteista/ toimintaperiaateista puuttuu toimialaan liittyviä merkittäviä riskejä.

1.2 Onko toimiva johto hyväksynyt toimintaperiaatetta koskevan sitoumuksen?

Asiakirjat

Jos johdon edustajat eivät ole allekirjoittaneet toimintaperiaatetta/ toimintaperiaatteita (jolloin näyttö kerätään näistä asiakirjoista), toimittaja voi esimerkiksi esittää asiakirjoina johdon kokouksen pöytäkirjoja tai toimitusjohtajan lausunnon, jossa vakuutetaan, että toimintaperiaate on hyväksytty.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimiva johto on hyväksynyt toimintaperiaatteen/ toimintaperiaatteet.	Toimittaja sanoo, että toimiva johto on hyväksynyt toimintaperiaatteen/ toimintaperiaatteet, mutta ei pysty osoittamaan sitä allekirjoituksella tai muutoin.	Toimiva johto ei ole hyväksynyt toimintaperiaatetta/ toimintaperiaatteita.

1.3 Onko toimintaperiaatetta koskeva sitoumus julkisesti saatavilla?

Asiakirjat	Toimittajan olisi esitettävä toimintaperiaate verkkosivustollaan tai muulla julkisella kanavalla tiedotteina tai muina julkaisuina.
------------	---

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimintaperiaatetta koskeva sitoumus on julkisesti saatavilla.	Toimintaperiaatetta koskeva sitoumus on saatavilla, mutta ulkopuolisten sidosryhmien on vaikea päästä tutustumaan siihen.	Toimintaperiaatetta koskeva sitoumus ei ole ulkopuolisten sidosryhmien saatavilla.

2. Vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksista koskevasta sitoumuksesta tiedottaminen

Vaatimus

Toimittajan on otettava käyttöön menettelyitä, joilla se ilmoittaa sitoutumisestaan noudattaa ehtoja omassa liiketoiminnassaan ja toimitusketjussa.

Toisen vaatimuksen (toimintaperiaatetta koskevan sitoumuksen antaminen tiedoksi) täyttämiseksi toimittajan on

- tiedotettava sitoumuksesta yrityksen asiaankuuluville työntekijöille
- tiedotettava liikekumppaneille (ensimmäisen tason toimittajat) kirjallisesti sitoutumisesta ehtojen noudattamiseen
- selitettävä, miten se varmistaa, että ehdot välitetään toimitusketjun alkupäähän (ensimmäistä tasoa pidemmälle).

Yleiset ohjaavat kysymykset 2.1–2.3

Tämän kohdan ensimmäinen kysymys koskee yrityksen omia työntekijöitä, ja kahdessa seuraavassa käsitellään yrityksen viestintää toimitusketjussa. Kysymykset eivät liity suoraan toisiinsa, ja niitä voidaan arvioida erikseen. Järjestelmävaatimuksen täyttäminen kokonaisuudessaan edellyttää kuitenkin, että toimittaja täyttää kaikkien kysymysten vaatimukset. Tässä tapauksessa kyseessä voisi olla merkittävä poikkeaminen vaatimuksista.

Arviointimallin kysymykset 2.1–2.3

2.1 Onko yrityksen toimintaperiaatetta koskevasta sitoumuksesta tiedotettu kaikille sopimuksen täyttämiseen osallistuville asiaankuuluville työntekijöille?

Asiakirjat

Toimittaja voi esimerkiksi esitellä yrityksen ilmoituskanavia kuten intranet-sivustoa, joilla tietoja julkaistaan.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Sopimuksen täyttämiseen osallistuville organisaation työntekijöille on tiedotettu aktiivisesti toimintaperiaatetta koskevasta sitoumuksesta. On huomattava, ettei riitä, että tiedot ovat työntekijöiden saatavilla, vaan työntekijöille on tiedotettava toimintaperiaatteesta/toimintaperiaatteista aktiivisesti koulutuksissa (myös verkossa), kokouksissa tai vastaavissa.	Tietoja on esimerkiksi saatavilla, mutta työntekijöille ei ole tiedotettu aktiivisesti toimintaperiaatetta koskevasta sitoumuksesta.	Työntekijöiden saatavilla ei ole tietoja toimintaperiaatteesta/toimintaperiaatteista tai työntekijöiden on vaikeaa löytää tietoja

2.2 Onko yrityksellä menettely, jolla toimintaperiaatetta koskevasta sitoumuksesta tiedotetaan kirjallisesti ensimmäisen tason toimittajille?

Asiakirjat

Toimittajan on esitettävä kirjallisia kohtia, joita sopimukseen tai lisäyksiin sisällytetään (esimerkiksi allekirjoitetut menettelysäännöt). Onko toimittajalla kirjallinen menettely, jolla työntekijöille tiedotetaan siitä, milloin kyseiset sopimusehdot sisällytetään? Toimittajaa pyydetään mahdollisuuksien mukaan esittämään valittujen tuotteiden kannalta merkityksellinen sopimus, jotta voidaan varmistaa, että menettelyä sovelletaan käytännössä.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittaja välittää vaatimuksen perusehtojen noudattamisesta toimittajilleen sopimusedossa, allekirjoitetuissa menettelysäännöissä tms. Toimittajan ei tarvitse välittää vaatimuksia kaikille sopimuksen täyttämiseen osallistuville toimittajille, mutta siinä tapauksessa sen on osoitettava, miten vaatimukset sisällytetään riskin perusteella.	Toimittaja esimerkiksi tiedottaa ehtojen noudattamista koskevasta vastuusta sanallisesti tai virallisemmilla kanavilla, kuten sähköpostitse tai vastaavalla tavalla.	Toimittaja ei välitä mitään vaatimuksia edelleen.

2.3 Tiedottaako yritys toimintaperiaatetta koskevasta sitoumuksesta toimitusketjun alkupäähän eli toimitusketjun ensimmäistä tasoa pidemmälle?

Asiakirjat

Toimittajan on esitettävä sopimukseen sisältyvä sanamuoto tai vastaava sen varmistamiseksi, että vaatimukset välitetään eteenpäin.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittaja sisällyttää sopimusehtoihinsa, menettelysääntöihinsä tai vastaaviin (kysymykseen 2.1 annetun vastauksen mukaan) edellytyksen siitä, että niiden toimittajien on vuorostaan välitettävä samat tai vastaavat vaatimukset toimittajilleen.	Toimittaja on tiedottanut sanallisesti tai muilla epävirallisilla kanavilla toimittajilleen, että vaatimukset on välitettävä eteenpäin toimitusketjussa.	Toimittaja ei vaadi toimittajiaan välittämään vaatimuksia eteenpäin toimitusketjussa.

3. Vastuun jakaminen

Vaatus

Toimittajan johtotason henkilö, jolla on kokonaisvastuu ehtojen noudattamisesta.

Kolmannen vaatimuksen (vastuun jakaminen) täyttämiseksi toimittajan on

- pitänyt nimittää johtotasolla yksi tai useampi henkilö, jolla on lopullinen vastuu ehtojen noudattamisesta
- pitänyt määritellä, mitä vastuu sisältää.

Yleinen ohjaava kysymys 3.1

Vaatimuksen tavoitteena on varmistaa, että toimittaja on nimittänyt vastuuhenkilön yrityksen johtotasolla.

Onko yritys nimittänyt johtotasolla yhden tai useamman henkilön, joka on vastuussa toimintaperiaatetta koskevan sitoumuksen noudattamisesta?

Asiakirjat

Toimittajan on esitettävä hallintorakenne tai organisaatorakenne, jossa selitetään, mikä on korkein taso, jolla on vastuu toimintaperiaatteita koskevan sitoumuksen noudattamisen varmistamisesta. Toimittajan olisi myös esitettävä tehtäväkuvaus, jossa esitetään, missä johtotehtävässä vastuu on ja mitä vastuu sisältää.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittaja antaa toimintaperiaatetta koskevan sitoumuksen noudattamisesta vastaavan henkilön / vastaavien henkilöiden yhteystiedot ja pystyy osoittamaan, että vastuu sisältää kaikki alueet, joita vaatimukset koskevat, muun muassa ihmisoikeudet, työelämäoikeudet, ympäristönsuojelun ja korruption torjunnan. Henkilön on oltava yrityksessä johtoasemassa. Toimittaja voi viitata henkilöön, joka on vastuussa paikallisella ja maailmanlaajuisella tasolla tai vain paikallisella tasolla (vain maailmanlaajuinen taso ei riitä).	Vastuu ei esimerkiksi koske kaikkia vastuualueita tai vastuu ei ole yrityksessä asianmukaisella tasolla.	Johtotasolla ei ole nimitetty vastuussa olevaa henkilöä.

4. Riski- analyysi

Vaatus

Toimittajalla on oltava käytössä riskianalyysien säännöllistä tekemistä koskevat menettelyt, joissa tunnistetaan ehdoista poikkeamisen nykyiset ja mahdolliset riskit ja asetetaan ne tärkeysjärjestykseen, muun muassa kartoitetaan toimitusketjusta suuririskiset toimet.

Neljannen vaatimuksen (riskianalyysi) täyttämiseksi toimittajan on

- annettava selvitys valittujen tavaroiden tai palvelujen tunnistetuista riskeistä
- kartoitettava toimitusketjusta erityisesti suuririskiset toimet
- selitettävä, miten toimitusketjun nykyiset ja mahdolliset riskit tunnistetaan jatkuvasti
- selitettävä, miten riskit asetetaan tärkeysjärjestykseen vakavuuden perusteella.

Yleiset ohjaavat kysymykset 4.1–4.3

- Kysymyksessä 4.1 toimittajaa pyydetään esittämään valitun tuotteen, tuoteryhmän tai palvelun riskit.
- Yritystä pyydetään siis vain esittämään riski eikä menetelmää, jolla riskit tunnistettiin.
- Tästä – eli menetelmästä, jolla yritys tunnistaa riskin – kysytään kysymyksessä 4.2.
- Kysymyksissä 4.3 toimittajaa pyydetään esittämään, miten se varmistaa keskittymisen huomattavimpiin riskeihin eli sen, minkä tekijöiden perusteella se asettaa riskin etusijalle.
- Kysymykset liittyvät toisiinsa, ja sääntöjenvastaisuus kysymyksissä 4.2 ja 4.3 voi siksi johtaa sääntöjenvastaisuuteen kysymyksessä 4.1.
- Samoin, jos kysymystä 4.1 koskeva riskianalyysi on puutteellinen, se voi tarkoittaa, että menettely kysymyksessä 4.2 ei ole käytännössä tehokas tai se on riittämätön.
- Kysymysten 4.2 ja 4.3 tarkoituksena on arvioida, onko kysymyksessä 4.1 esitetty riskianalyysi luotettava eli onko riskit tunnistettu asianmukaisessa ja asiaankuuluvassa, tarkoituksenmukaisessa ja oikeasuhteisessa menettelyssä.

On olennaisen tärkeää varmistaa, että toimittaja on ottanut riskin tunnistamisessa huomioon koko toimitusketjun sekä sen alku- että loppupäässä. Toimitusketjua voidaan kartoittaa ja riskejä tunnistaa eri keinoin. Tätä käsitellään kysymyksessä 4.1.2, jossa toimittajaa pyydetään selittämään, miten toimitusketju on kartoitettu. Koska toimitusketjut voivat myös olla maailmanlaajuisesti erittäin monimutkaisia, toimittaja voi määrittää toimitusketjun keskeiset prosessit, joihin se keskittyy riskianalyysissaan. On kuitenkin tärkeää sisällyttää analyysiin prosessit/tasot, joilla riski on suuri.

Esimerkiksi tietotekniikan tukkukauppias tietää, että kyseessä olevan tietokoneen seurattavalla valmistajalla on tuotantoa Kiinassa. Tukkukauppias tietää tehtaan tarkan nimen ja sijainnin ja tekee paikan päällä määräaikaistarkastuksia. Se tietää, että nimenomaan tässä tehtaassa on tapahtunut joitakin työelämäoikeuksien loukkauksia ja että siksi tehdas on vahvistettu suuririskiseksi. Pidemmällä toimitusketjun alkupäässä toimitusketjusta tulee erittäin monimutkainen, koska tietokoneeseen lisätään useita komponentteja. Toimittaja voi kuitenkin määrittää joitakin pääkomponentteja, jotka voivat aiheuttaa tietyn riskin, kuten elektroniikan ja muovin. Vaikka komponenttien tarkkaa alkuperää ei tiedetä, voidaan tehdä riskianalyysi ja ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin riskitietoisuuden lisäämiseksi (ja riskien hallitsemiseksi). Esimerkiksi elektroniikassa on yleisesti tiedossa, että konfliktimineraaleja saatetaan käyttää. Konfliktimineraalit ovat tavallisesti peräisin Keski-Afrikasta. Tästä tietoisena toimittaja voi ryhtyä useisiin toimenpiteisiin saatavilla olevan tiedon perusteella.

Esimerkki vahvistetun/vahvistamattoman riskin riskianalyysistä

Seuraavassa kaaviossa esitetään kuvitteellinen riskianalyysi. Kaavion tarkoituksena on antaa esimerkki riskianalyysistä, jossa on vahvistettu riski, vahvistamaton riski ja toimia, joihin voidaan ryhtyä riskitietoisuuden lisäämiseksi.

Toimitusketju: pääprosessi/taso	Tunnettu riski	Mahdollinen vahvistamaton riski	Toimet riskin hallitsemiseksi/ riskitietoisuuden lisäämiseksi
Jäte/kierrätys Toimittaja ↑		Laiton jätteen mereen laskeminen	Otetaan kierrätyspalvelut omalle vastuulle tai tarkastetaan kierrätyspalvelut
Käyttö Merkin omistaja ↑		Käyttäjäriskit	(Riskienhallinta)
Markkinoille pääsy Tukkukauppias ↑	Lait, asetukset, jakelu		(Riskienhallinta)
Pakkaaminen/ kuljetus Merkin omistaja ↑	Päästöt, materiaalit Kuljetus		Sääntöjen noudattamisen valvonta
Loppukokoonpano Ensimmäisen tason toimittajat ↑	Tarkastuksissa on havaittu työelämäoikeuksien loukkauksia		Sääntöjen noudattamisen valvonta
Komponenttien valmistus Toisen tason toimittajat ↑ ↑ Muovi Elektroniikka Alataso Alataso ↑ ↑ Öljy, hiili... Mineraalit Raaka-aine Raaka-aine		Riski ja sijainti ei tiedossa: mahdollisia riskejä ovat muun muassa ihmisoikeuksien ja työelämäoikeuksien loukkaukset, ympäristöriski ja korruption torjuntaan liittyvä riski Riski tiedossa, lähteet eivät; konfliktimineraalit (riskit: ihmisoikeudet...): öljyn uuttaminen (ympäristöriski)	Jäljitetään toimitusketju vaihe vaiheelta; lisätään yhteistyötä ja avoimuutta toimitusketjussa; tehdään toimialalla aloitteita Liitytään yhteisiin aloitteisiin riskin tunnistamiseksi / riskiin puuttumiseksi suuririskisillä alueilla; edistetään sertifoitua muovia / selvitetään kestäviä vaihtoehtoja

Tukikysymyksiä, jotka voivat auttaa tarkastajaa tässä arvioinnissa:

- Onko yritys tunnistanut riskin sen omassa toiminnassa, muun muassa tuotantolaitoksissa, jotka kuuluvat emoyhtiön, konsernin jne. lainkäyttövaltaan?
- Onko yritys arvioinut, onko jollakin sen liikekumppaneista tai muista toimitusketjun toimittajista/toimijoista riski perusoikeuksien ja vastuiden loukkaamisesta?
- Onko yritys arvioinut mahdollisia sidosryhmiä, joihin yrityksen toimet tai sen liikekumppanien/toimittajien toimet voisivat vaikuttaa sopimuksen täyttämisen vuoksi?
- Tekeekö yritys liikekumppanien tai muiden ulkopuolisten sidosryhmien kanssa yhteistyötä sopimuksen täyttämisen kannalta merkityksellisen toimitusketjun riskien tunnistamisessa?
- Jos yritys keskittyy riskianalyysissään tiettyihin maantieteellisiin paikkoihin, minkä lähteiden perusteella se määrittää kyseisten tiettyjen paikkojen riskin?
- Onko yrityksellä käytössä menettely, jolla se saa tietoa asiaankuuluvasta lainsäädännöstä maissa, joihin tuotanto sijoittuu?

4.1 Onko yritys tunnistanut sen omassa toiminnassa ja/tai toimitusketjussa riskejä seurattaville tuotteille/palveluille (ks. sivu 1)?

Asiakirjat

Toimittajan on pystyttävä esittämään kyseessä olevalle tuotteelle (oleville tuotteille) / tuoteryhmälle / palvelulle tehty riskianalyysi. Riskianalyysin varmistamiseksi on muistettava kysyä/tarkastaa, milloin riskianalyysi on viimeksi päivitetty. Riskianalyysin olisi oltava kirjallinen.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Yritys esittää vakavimpia kielteisiä vaikutuksia aiheuttavat riskit, joita yrityksen toimet tai liikesuhteet (toimitusketju) voivat aiheuttaa, joita ne voivat edistää tai joihin ne voivat liittyä. Jotta voidaan määrittää, sisältääkö yrityksen riskianalyysi vakavimmat vaikutukset, tarkastajan olisi arvioitava, onko koko toimitusketjun riskit otettu huomioon. Tarkastajan on myös tärkeää määrittää, otetaanko riskianalyysissa huomioon yleisesti tunnetut vakavat riskit (vakiintuneiden lähteiden perusteella), jotka koskevat kyseistä tiettyä toimialaa/hyödykettä (tämä voi perustua julkisesti saatavilla oleviin tietoihin kyseistä tiettyä hyödykettä/toimialaa, asiantuntijoita, kansalaisjärjestöjä, sidosryhmiä koskevista riskeistä). On tärkeää varmistaa, että analyysissa on otettu huomioon kaikki ehtojen alueet (ihmisoikeudet, työelämäoikeudet, ympäristönsuojelu ja korruption torjunta). Se, täyttääkö toimittaja kysymyksen 4.1 vaatimukset, riippuu myös kysymyksiin 4.2–4.4 annetuista vastauksista.	Yritys on esimerkiksi osittain vaatimustenmukainen, jos se tekee riskianalyysijä, mutta riskianalyysissa ei ole otettu huomioon koko toimitusketjua tai vakavimpia riskejä. Voi myös olla mahdollista, että toimittaja on tehnyt analyysin esimerkiksi työelämäoikeuksia koskevista riskeistä ja ympäristöriskeistä mutta ei ihmisoikeuksia tai korruptiota koskevista riskeistä.	Toimittaja ei tee riskianalyysijä tai riskianalyysien tekemistä koskeva menetelmä on puutteellinen (ks. kysymys 4.2). Merkittäväksi vaatimustenvastaisuudeksi voidaan katsoa myös se, että toimittaja ei ole täysin avoin riskeistä.

4.1.1 Onko yritys kartoittanut toimitusketjun kysymyksessä 4.1 esitettyjen riskien tunnistamiseksi?

Asiakirjat

Toimittaja voi esittää tämän kirjallisesti tai se voidaan esittää haastattelussa. Toimittajan on kuitenkin tärkeää pystyä selittämään toimenpiteet, joihin on ryhdytty jäljitettävyyden ja siten riskitietoisuuden lisäämiseksi silloin, jos toimitusketjua ei ole kartoitettu kokonaan. Tässä toimintalinjassa voidaan käyttää kirjallista menettelyä, toimittajien kanssa pidettyjen kokousten pöytäkirjoja, sopimuslausekkeita ynnä muuta. Tilanteen mukaan myös suullinen esitys toteutettavista toimenpiteistä voi riittää. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että toimittaja ei luovu velvollisuudesta tunnistaa riski, koska toimitusketjua ei voida kartoittaa kokonaisuudessaan. Toimittajan vastuulla on tiedostaa tarjoamiinsa tuotteisiin liittyvät riskit, ja siksi sen olisi pyrittävä täyteen riskitietoisuuteen.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittaja voi täyttää vaatimukset riippumatta siitä, sanooko se toimitusketjun olevan kartoitettu kokonaan vai osittain. Tarkastajan arvioinnin pitäisi perustua siihen, ovatko yrityksen toimenpiteet riittäviä sen edellytykset ja/ tai vaikutusvalta huomioon ottaen. Riskien vakavuus toimitusketjussa on myös arviointitekijä, koska joissakin tapauksissa toimittajan on pitänyt riskien hallitsemiseksi kartoittaa tilat, joissa riski on erityisen suuri. Joissakin tapauksissa toimitusketju voi olla erittäin monimutkainen, ja siksi toimittajan voi olla vaikeaa kartoittaa kaikki alihankkijat. Näissä tapauksissa tarkastajan olisi arvioitava, onko yritys kartoittanut toimitusketjun pääprosessit/tasot ja ottanut huomioon ne tasot, joilla riski on vakava. Vaatimusten täyttäminen edellyttää, että toimittaja esittää vaiheet, joita toteutetaan jatkuvasti jäljitettävyyden lisäämiseksi toimitusketjussa.	Toimittaja voi täyttää vaatimukset osittain silloin, jos yritys on kartoittanut toimitusketjun osat vain osittain eikä se pysty toimittamaan toimintasuunnitelmaa jäljitettävyyden lisäämisestä. Mahdollista on myös se, että toimittajan aloitteella jäljitettävyyden lisäämiseksi ei ole riittävästi arvo- ja vaikutusvaltaa.	Toimittaja ei täytä vaatimuksia, jos se ei ole kartoittanut toimitusketjua eikä pysty esittämään mitään toteutettuja toimenpiteitä tai mitään suunniteltuja toimia, joilla lisätään jäljitettävyyttä ja riskitietoisuutta. Mahdollista on myös se, että toimittaja ei ole kartoittanut tasoja, joilla vallitsee vakava riski.

4.2 Onko yrityksellä yleinen menettely ihmisoikeuksien, työelämäoikeuksien, ympäristönsuojelun ja korruption torjunnan loukkaamisen riskin tunnistamiseksi omassa toiminnassa ja toimitusketjussa?

Asiakirjat

Toimittajan on pystyttävä esittämään riskien tunnistamista koskeva kirjallinen menettely, jossa osoitetaan riskin määrittämisen keskeiset tekijät. Menettelyssä olisi myös ilmoitettava riskien tunnistamisesta vastaava henkilö sekä se, milloin ja miten usein riskianalyysit olisi tehtävä. Jos toimittaja ei halua esitellä varsinaista menettelyä, se voidaan esitellä Power Point -esityksessä tai vastaavassa (vaikka täydelliseen avoimuuteen kannustetaankin).

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Vaatimukset täyttävässä yritysten riskianalyysissa olisi oltava seuraavat: A. Kaikentyyppiset riskit (jotka kuuluvat ehtoihin), muun muassa ihmisoikeudet, työelämäoikeudet, ympäristönsuojelu ja korruption torjunta. B. Yrityksen toimien lisäksi koko toimitusketju ja kaikki muut yritykset tai yhteisöt, jotka liittyvät suoraan yrityksen toimintaan, tuotteisiin tai palveluihin. Koko toimitusketjun mukaan ottaminen tarkoittaa, että on tunnistettava toimitusketjun tasot, joilla riski on vakavin riippumatta siitä, missä kohtaa toimitusketjua riski on. C. Henkilöt tai ryhmät, joihin nämä toimet tai suhteet voivat vaikuttaa, muun muassa yrityksen omat työntekijät ja sopimussuhteiset työntekijät sekä niiden yritysten työntekijät ja sopimussuhteiset työntekijät, jotka osallistuvat sopimuksen täyttämiseen. Riskien tunnistamiseen pitäisi kuulua myös muita ryhmiä, joihin yrityksen omat toimet tai sen liikesuhteet vaikuttavat suoraan. Jotkin ryhmät voivat olla erityisen alttiita vaikutuksille tietyissä olosuhteissa, esimerkiksi alkuperäiskansat, lapset, naiset tai etniset ryhmät.	Yritys täyttää vaatimukset osittain esimerkiksi, jos - yrityksellä on riskien tunnistamiseen prosessi, joka koskee tiettyjä riskejä mutta ei kaikkia (esimerkiksi riskin ympäristölle ja työelämäoikeuksien loukkaamiselle mutta ei ihmisoikeuksille tai korruption torjunnalle) - yrityksellä on menettely riskien tunnistamiseen toimitusketjun ensimmäisellä tasolla (ensimmäisillä tasoilla) mutta ei koko toimitusketjussa - yritys tekee riskianalyyskejä tietyssä kohdassa, mutta sillä ei ole menettelyä riskejä koskevien uusien tietojen jatkuvaan keräämiseen - yritys ei ole delegoinut vastuuta riskianalyysien tekemisestä.	Toimittajalla ei ole menettelyä riskien tunnistamiseen tai menettely on puutteellinen.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Riskien tunnistamisen prosessiin kuuluvat D. yhteistyö sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien kanssa ja/tai riskejä koskevien tietojen kerääminen vakiintuneista lähteistä E. tietojen jatkuva kerääminen, jotta pysytään ajan tasalla riskistä tietyillä toimialoilla tai tiettyjen tuotteiden osalta tai tietyssä paikassa F. vastuun jakaminen sen varmistamiseksi, että riskianalyysjä tehdään jatkuvasti G. tiedot siitä, milloin analyysjä tulisi tehdä. Jos riskianalyysjä tehdään maailmanlaajuisesti, tarkastajan olisi edellä mainittujen tietojen lisäksi varmistettava, että tieto kulkee säännöllisesti ja vakiintuneesti yrityksen maailmanlaajuisen ja paikallisen tason välillä.		

4.3 Onko yrityksellä yleinen menettely ihmisoikeuksien, työelämäoikeuksien, ympäristönsuojelun ja korruption torjunnan loukkauksia koskevien riskien asettamiseen etusijalle omassa toiminnassa ja toimitusketjussa?

Asiakirjat

Toimittajan on esitettävä riskien tärkeysjärjestykseen asettamiseen kirjallinen menettely, jossa esitetään keskeiset tekijät vakavimpien kielteisten vaikutusten määrittämistä varten.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Yrityksellä on menettely sellaisten mahdollisten kielteisten vaikutusten asettamiseen etusijalle, jotka olisivat vakavimpia. Riskien tärkeysjärjestykseen asettamista koskeva menettely täyttää vaatimukset, jos siinä noudatetaan kansainvälistä tunnustettua kehystä, kuten yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevia YK:n ohjaavia periaatteita tai vastaavia. Tärkeysjärjestykseen asettamisessa voidaan ottaa huomioon useita näkökohtia, esimerkiksi seuraavia: • vaikutuksen vakavuus • vaikutuksen laajuus • vaikutuksen korjaamisen vaikeus • riskin suhteellinen todennäköisyys.	Toimittaja on esimerkiksi keskittynyt vakaviin riskeihin, mutta sillä ei ole järjestelmällistä tapaa varmistaa, että toimitissa keskitytään vakaviin kielteisiin vaikutuksiin. Toimittaja voi myös esimerkiksi keskittyä vakaviin vaikutuksiin yhdellä alalla (esimerkiksi työelämäoikeuksissa) mutta ei toisilla alueilla (esimerkiksi korruptiossa).	Toimittajalla ei ole menettelyä sen varmistamiseen, että se keskittyy vakaviin kielteisiin vaikutuksiin tai riskeihin.

5. Vaatimusten täyttämisen seuranta

Vaatimus

Toimittajalla on käytössä menettelyjä ehtojen vaatimusten täyttämisen jatkuvaa seuranta varten.

Viidennen vaatimuksen (vaatimusten täyttämisen seuranta) täyttämiseksi toimittajan on

- esiteltävä toimet, joihin on ryhdytty riskin tunnistamiseksi omassa toiminnassa ja toimitusketjussa valittujen tuotteiden/palvelujen osalta
- esiteltävä, miten vaatimusten täyttämistä seurataan järjestelmällisesti omassa toiminnassa sekä toimitusketjussa, esimerkiksi sitä, miten toimittajat ja alitoimittajat valitaan riskin perusteella.

Yleiset ohjaavat kysymykset 5.1–5.2

Tämän osan ensimmäisessä kysymyksessä käsitellään tuotetta/palvelua koskevaa varsinaista riskienhallintaa. Kysymyksen 5.2 tarkoituksena on selvittää toimittajan perustelut riskien hallinnalle, jotta voidaan varmistaa, että yritys hallitsee ja seuraa riskejä jatkuvasti toimitusketjussa. Nämä kaksi kysymystä liittyvät toisiinsa, ja niitä pitäisi arvioida yhtä aikaa. Ensimmäisestä kysymyksestä käy ilmi, soveltaako toimittaja menettelyä käytännössä ja miten sitä sovelletaan. Toisessa kysymyksessä käsitellään toimittajan yleisiä menettelyjä ja todennetaan jatkuvuus ja ennakoivuus.

Arviointimallin kysymykset 5.1–5.2

5.1 Hallitseeko yritys aktiivisesti kysymykseen 4.1 annetussa vastauksessa esitettyjä tunnistettuja riskejä?

Asiakirjat

Toimittajan on esitettävä, mitä toimia on tehty/suunniteltu kyseessä olevaa tuotetta/palvelua (olevia tuotteita/palveluja) varten. Toimittaja voi esimerkiksi esittää tarkastuskertomuksia, koulutusten ohjelmia tai kokousten pöytäkirjoja.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittaja esittelee selkeän toimintasuunnitelman valittujen tuotteiden vaatimusten täyttämisen hallintaa/seurantaa varten. Toimittajan toteuttamat toimet voivat vaihdella riskin tyyppin sekä sen mukaan, missä kohtaa toimitusketjussa riski on suuri. Toimittajalta odotetaan mieluiten raportteja, ohjelmia tai pöytäkirjoja toteutetuista toimista. Toimintasuunnitelman / toteutettujen toimien vaatimustenmukaisuus edellyttää, että niissä otetaan huomioon tuotteen/palvelun (tuotteiden/palvelujen) riskitaso. Toimet toteutetaan tasoilla / suunnataan tasoille, joilla on tunnistettu suuri riski, riippumatta siitä, missä kohtaa toimitusketjua se on. Toimittaja voi täyttää vaatimukset, vaikka valittujen tuotteiden/palvelujen osalta ei olisi toteutettu mitään toimia. Tässä tapauksessa toimittajan on pystyttävä osoittamaan, miksi toimet on asetettu etusijalle muualla riskin perusteella. Tämä näytetään toteen kysymyksillä 5.2 ja 5.3.	Tilanteessa voi olla kyse vähäisestä vaatimustenvastaisuudesta esimerkiksi silloin, kun toimittaja hallitsee/seuraa joitakin riskejä mutta ei toisia. Mahdollista on myös se, että toimittaja on laatinut suunnitelman vaatimusten täyttämisen seurannalle, mutta ei ole vielä ryhtynyt toimiin.	Riskejä ei hallita.

5.2 Onko yrityksellä yleisiä menettelyjä toimintaperiaatetta koskevan sitoumuksen noudattamisen seurantaan omassa toiminnassa sekä toimitusketjussa?

Asiakirjat

Toimittajan on esitettävä riskien hallintaa/seurantaan koskeva kirjallinen menettely, jossa esitetään tiedot siitä, milloin, missä ja miten usein toimia toteutetaan. Joissakin tapauksissa toimittajilla voi olla eri menettelyjä toiminnan eri osille (oma tuotemerkki / tuotemerkillä varustetut tuotteet) tai eri menettelyjä omassa toiminnassa ja toimitusketjussa. Tarkastajan olisi huolehdittava kaikkien saatavilla olevien asiakirjojen arvioinnista. Jos toimittaja ei halua esitellä varsinaista menettelyä, se voidaan esitellä Power Point -esityksessä tai vastaavassa (vaikka täydelliseen avoimuuteen kannustetaankin).

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Riskien hallintaa/seurantaan koskevilla vaatimuksilla täyttävissä yritysten prosesseissa olisi osoitettava, • milloin ja missä toimia tehdään riskin perusteella • minkä tyyppisiä toimia toteutetaan eri tilanteissa (itsearvioinnit, tarkastukset, valmiuksien vahvistaminen, kumppanuudet, toimiala-aloitteet, vuoropuhelut, usean sidosryhmän aloitteet). Toimen luonteen ja laajuuden pitäisi perustua tunnistettuun riskin tasoon. Toteutettavan toimen tyyppi voi riippua olosuhteista. Esimerkiksi avoimuuden/kehityksen taso toimialalla, vaikutusvallan määrä tai suhteet toimitusketjun toimijoihin voivat vaikuttaa siihen, mihin toimiin kannattaa ryhtyä. On huomattava, että vaikutusvallan puuttuminen ei tarkoita, että toimittajan ei tarvitse seurata ja hallita riskiä, mutta sillä voi olla vaikutusta toteutettavien toimien tyyppiin.	Toimittajalla voi olla vähäinen vaatimustenmukaisuus esimerkiksi, jos käytössä olevaa menetelmää on päivitetty. Toimittajalla voi esimerkiksi olla menettely, jolla ei täysin varmisteta vakavien riskien hallintaa. Toimittaja voi lisäksi soveltaa menettelyjä joihinkin tuotteisiin mutta ei toisiin. Ei riitä, että toimittaja seuraa vain ensimmäisen tason toimittajia. Jos näin on, se olisi katsottava vähäiseksi tai merkittäväksi vaatimustenvastaisuudeksi. Mahdollista on myös se, että toteutettavat toimet eivät ole tehokkaita käytännössä. Voi myös olla niin, että toimittaja on toteuttanut toimia satunnaisesti eikä sillä ole järjestelmällistä tapaa puuttua riskeihin.	Toimittajalla ei ole menettelyä riskien hallintaan tai seurantaan. Ei riitä, että toimittaja seuraa vain ensimmäisen tason toimittajia. Jos näin on, se olisi katsottava vähäiseksi tai merkittäväksi vaatimustenvastaisuudeksi.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Toimittajan on osoitettava, miten suoritettavilla toimilla saavutetaan tavoite riskien lieventämisestä. Toimittajan olisi pystyttävä antamaan esimerkkejä tuotoksista eli siitä, että toimilla pystytään lieventämään tehokkaasti riskejä (voidaan esittää kysymyksellä 5.1). On melko yleistä, että toimittajat (erityisesti tukkukauppiaat) hallitsevat riskejä ensimmäisellä tasollaan ja siirtävät sitten ensimmäisen tason toimittajille vastuun riskien hallinnasta muussa toimitusketjussa. Jos näin on, toimittajalla on oltava selkeä menettely, jolla ensimmäisen tason toimittajilta kerätään tietoa niiden riskien seurantaa koskevista toimista ja strategioista. Toimittajan on myös kartoitettava tätä oman riskianalyysinsa perusteella, jotta kaikista riskeistä varmasti huolehditaan. Toimittajan on ehkä tehtävä lisäseurantaa. Näissä tapauksissa tarkastajan on tärkeää tarkastella yrityksen ja toimittajan välistä tiedonkulkua sen varmistamiseksi, että sopimusosapuoli ottaa vastuun riskeistä ja riskinlieventämisprosesseista. Jos riskienhallinnasta huolehditaan maailmanlaajuisesti, tarkastajan olisi edellä mainitun lisäksi varmistettava, että tieto kulkee säännöllisesti ja vakiintuneesti yrityksen maailmanlaajuisen ja paikallisen tason välillä.		

6. Poikkeamien hallinta

Vaatimus

Toimittajalla on käytössä menettelyjä, joilla voidaan ryhtyä välittömästi toimiin ehtoja koskevien vaatimustenvastaisuuksien estämiseksi ja lieventämiseksi sekä korjausten tekemiseksi, kun vaatimustenvastaisuutta tapahtuu.

Kuudennen vaatimuksen (poikkeamien hallinta) täyttämiseksi toimittajan on

- ilmoitettava, onko valittujen tuotteiden osalta tapahtunut vaatimustenvastaisuuksia sopimuskauden aikana (tai muutoin) ja jos on, selitettävä, miten niitä on hallittu
- kerrottava, miten poikkeamia hallitaan järjestelmällisesti omassa toiminnassa sekä toimitusketjussa niin, että otetaan huomioon vaatimustenvastaisuuden luonne ja vakavuus.

Yleiset ohjaavat kysymykset 6.1–6.2

Ensimmäisen kysymyksen tarkoituksena on selvittää, onko valittujen tuotteiden/palvelujen osalta havaittu vaatimustenvastaisuuksia. Tämä kysymys liittyy tiiviisti kysymykseen 5: jos toimittaja on toteuttanut seurantatoimet asianmukaisesti, toimittaja täyttää vaatimukset rippumatta siitä, onko vaatimustenvastaisuutta havaittu vai ei. Jos toimittaja kuitenkin ilmoittaa, että vaatimustenvastaisuuksia ei ole havaittu ja kysymyksen 4.1 mukaan riskejä on, tämä voi saada tarkastajan palaamaan ja kyseenalaistamaan riskien seurantaa koskevan menettelyn.

Jos toimittaja ilmoittaa, että vaatimustenvastaisuuksia on havaittu, sen olisi myös esitettävä tai annettava esimerkkejä siitä, miten niitä hallittiin ja oliko niihin ratkaisua. Se johtaa sitten toiseen kysymykseen, jossa kysytään vaatimustenvastaisuuden hallinnan yleisestä menettelystä. Ostajan on tärkeää saada tiedot vaatimustenvastaisuuden hallintamenettelystä, jotta se tietää, mihin toimiin ryhdytään, jos toimittajan omassa toiminnassa tai toimitusketjussa esiintyy loukkauksia. Mikä on toimittajan toimintalinja loukkauksen vakavuuden mukaan? Ovatko toimenpiteet erilaisia sen mukaan, missä kohdassa toimitusketjua loukkaus tapahtuu? Onko yritys valmistautunut korvauksiin asianosaisten osalta?

Arviointimallin kysymykset 6.1–6.2

6.1 Onko toimintaperiaatetta koskevasta sitoumuksesta ilmennyt poikkeamia sopimuskauden (sopimuskausien) aikana ja jos on, miten niitä on hallittu?

Asiakirjat

Toimittaja voi esittää tarkastuskertomuksia, kokousten pöytäkirjoja, häiriörekistereitä, koulutusohjelmia tai vastaavia.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Joko toimittaja esittää tapahtuneet vaikutukset, jolloin sen olisi • esitettävä, mihin toimiin on ryhdytty tilanteen korjaamiseksi ja mahdollisesti korvausten tarjoamiseksi asianosaisille, tai yritys ei ole havainnut mitään vakavia vaikutuksia, jolloin sen on • osoitettava, että se on ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin, joiden avulla se pystyy havaitsemaan vaatimustenvastaisuudet, jos niitä on ollut (palataan vaatimukseen 5).	Vähäistä vaatimustenvastaisuutta koskevassa tilanteessa voi olla myös kyse siitä, että toimittaja on tunnistanut loukkauksia mutta ei ole ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin kyseisten loukkausten hallitsemiseksi ja korjaamiseksi (kyseessä voi olla myös merkittävä vaatimustenvastaisuus). Jos toimittaja ilmoittaa, että vaatimustenvastaisuutta ei ole havaittu ja tarkastaja toteaa, että se johtuu riskien puutteellisesta seurannasta, vaatimustenvastaisuus ilmoitetaan kysymyksen 5 vaatimuksessa (eli ei kysymyksen 6 vaatimuksessa).	Toimittaja on tietoinen merkittävistä vaatimustenvastaisuuksista sen omassa toiminnassa tai toimitusketjussa, mutta se ei ole ryhtynyt mihinkään toimiin loukkauksen korjaamiseksi, siihen vaikuttamiseksi tai korvausten maksamiseksi siitä.

6.2 Onko yrityksellä yleinen menettely poikkeamien hallintaan sen omassa toiminnassa ja toimitusketjussa?

Asiakirjat

Toimittajan on esitettävä kirjallinen menettely poikkeamien hallintaa varten. Joissakin tapauksissa toimittajilla voi olla eri menettelyjä toiminnan eri osille (oma tuotemerkki / tuotemerkillä varustetut tuotteet) tai eri menettelyjä omassa toiminnassa ja toimitusketjussa. Tarkastajan olisi huolehdittava kaikkien saatavilla olevien asiakirjojen arvioinnista.

Täyttää vaatimukset	Vähäinen vaatimustenvastaisuus	Merkittävä vaatimustenvastaisuus
Vaativustenvastaisuuksien hallintaa koskeissa vaatimukset täyttävissä yrityksen prosesseissa olisi oltava tietoa siitä, mihin toimiin yritys ryhtyy loukkauksen tapahtuessa, muun muassa seuraavat tiedot: - Miten vaatimustenvastaisuuden vakavuus vaikuttaa toimintalinjaan (onko vaatimustenvastaisuutta koskevalle nollatoleranssille erityistä menettelyä?) - Onko menettely erilainen sen mukaan, missä se tapahtuu (oma toiminta / ensimmäinen taso / toimitusketju) ja jos on, miten (miten esimerkiksi yritys toimii, jos vaatimustenvastaisuus havaitaan pidemmällä toimitusketjun alkupäässä? Poikkeamat, joihin yritys on vaikuttanut tai joihin se liittyy?) - Vastuuhenkilö - Odotetut määräajat Menettelyissä on tärkeää käsitellä ongelmaa ja niitä sidosryhmiä, joihin poikkeama vaikuttaa, eikä vain käsitellä sisäisiä yrityskohtaisia asioita.	Toimittajalla voi olla vähäinen vaatimustenmukaisuus esimerkiksi, jos käytössä on menettely, mutta se on puutteellinen. Toimittajalla voi esimerkiksi olla yksi menettely loukkauksen luonteesta riippumatta (esimerkiksi nollatoleranssia koskeville poikkeamille ei ole erityistä menettelyä). On myös mahdollista, että toimittajalla on menettely, jota ei ole kirjattu. Mahdollista on myös se, että menettely ei sisällä tietoja siitä, mitä yritys tekee, jos vaatimustenvastaisuutta havaitaan pidemmällä toimitusketjun alkupäässä. Toimittajalla voi olla poikkeamien käsittelemiseksi käytössä menettelyjä, jotka liittyvät esimerkiksi laatuun. Poikkeamien hallintaa koskevat prosessit voivat liittyä tähän prosessiin, mutta niitä on mukautettava käsiteltäviin konkreettisiin kysymyksiin.	Toimittajalla ei ole menettelyä poikkeamien hallintaan sen omassa toiminnassa tai toimitusketjussa. Jos toimittajalla on menettely poikkeamien hallintaa varten omassa toiminnassa mutta ei toimitusketjussa, se tulisi silti katsoa merkittäväksi vaatimustenvastaisuudeksi. Toimittajalla voi olla poikkeamien käsittelemiseksi käytössä menettelyjä, jotka liittyvät esimerkiksi laatuun. Poikkeamien hallintaa koskevat prosessit voivat liittyä tähän prosessiin, mutta niitä on mukautettava käsiteltäviin konkreettisiin kysymyksiin.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

**KUNTA
LIITTO**

Kommun-
förbundet